

Nancy M. Hartsock: Money, Sex and Power: Toward a Feminist Historical Materialism. Longman, New York 1983, 310 s.

Kysymykset vallasta tuottavat naistutkimukselle/feministiselle tutkimukselle ongelmia. Ne ovat usein se keskeinen ongelma, josta ei kuitenkaan ole helppo saada otetta, ja jota kartellaankin. Historiallisena syynä on ollut myös feministisen liikkeen vallan karttamissuuntautuneisuus: valta on ymmärretty dominanssiksi jolle on haluttu kääntää selkä. Niinpä naistutkimuksella on ollut melko vähän suoranaista sanottavaa teoreettisiin lähtökohtiin valtio-opin sisällä. Tähän tyhjiöön Nancy Hartsockin »Money, Sex and Power» sijoittuu merkittävänä teoksena. Se ei keskustele ensikädessä naisten aseman alisteisuudesta vaan siitä miten miesten dominanssi sukupuolen mukaisessa työnjaossa säilyy. Kirjan ongelma on miten tämä valtasuhde heijastuu itse vallan teorioissa, miten hallintasuhteiden käyvät käsitteistyksen heijastavat miehisyttä epistemologisella tasolla. Hartsock siis analysoi teorioita vallasta kulttuurinsa tuotteina.

Hartsock on sitonut analyysinsä marxilaisen analyysin logiikkaan, mutta käsittää naisnäkökulman kehittämisen portaana syvemmälle: ilmitasolla valtasuhteet näyttäytyvät ikäänkuin vaihtosuhteina markkinoilla, toisaalta ne voidaan perustaa toimintaan tuotannossa ja kehittää työläisen näkökulma, kolmanneksi epistemologinen lähtökohta voi olla uusintamisessa, johon sisältyy myös naisten materiaalien aktiviteetin ja kokemusmaailman huomioonottaminen. Pitkän aikavälin tavoitteeksi tulee feministisen historiallisen materialismin kehittäminen; Hartsock kehittää tälle lähtökohtia.

Hartsock lähtee liikkeelle analysoimalla valtateorioita joiden epistemologiset lähtökohdat ovat markkinat ja etenee tuotantoon pohjaaviin teorioihin. Taloudellinen vaihto prototyypisenä inhimillisen käyttäytymisen muotona esiintyy hänen mukaansa puhtaimmillaan Homansin ja Blaun käsityksissä ja diffuusimmin Dahlin, Polsbyn, Parsonsin, Lasswellin ja Kaplanin töissä. »Markkinateoreetikkojen» kriitikot Bachrach & Baratz, Connolly ja Lukes ovat Hartsockin mukaan läheneet tuotantoa teorioidensa epistemologisena lähtökohtana, mutta eivät täysin ole päässeet irti markkinamallista. Markkinamallia seuraavat valtateoriat eivät Hartsockin

näkökulmasta kovin pitkälle pysty kuvaamaan dominanssisuhteita. Niiden ihmiskuva on kuva erillisistä ja eristetyistä, individuaalisten näkökohtien toimintaan ajamista yksilöistä. Hartsockin tavoitteena on eksplikoita valtateorioihin implisiittisesti liittyvät käsitykset yhteisön muodostumisesta ja koossapysymisestä. Markkinateorian ihmistä yhdistävät toiseen vain instrumentaaliset vaihtosuhteet, jotka arvioidaan hyötytermein. »Rational economic/political man» ei ole ihmiskuvaksi riittävä eikä malli riitä pitämään yhteisöä koossa.

Vaikkakin Bachrachin ja Barazin teoriat nähdään parempina kuin pluralistiset vallan teoriat jää Hartsock etsimään niistä latenteja konflikteja, objektiivisia etuja ja voluntarismin/determinismin ongelman ratkaisua. Ratkaistakseen ongelman hän siirtyy vallan teorian tasolta tiedon teorian tasolle.

Siis, jos inhimillinen tieto riippuu inhimillisestä toiminnasta niin kapitalistinen kokemusmaailma muovautuu tavaravaihdon mallin mukaan. Peruspiirteensä prosessissa on Sohn-Retheliä seuraten dualisuus josta vaihdon kautta tulee esiin vain dualin toinen puoli: määrä/ ei laatu, vaihto/ ei käyttö, yhteiskunta/ ei luonto, henkinen/ ei ruumiillinen. Tätä dualismia heijastelevat vallan teoriat (osittain myös Milibandin ja Poulanzin työ, joka sekin ehditään käsittelemään siinä ohella).

Mikä olisi siis epistemologinen perusta teorialle sekä luokkadominaatiosta että feministiselle historialliselle materialismille, jota Hartsock pyrkii kehittämään ottamalla käyttöön marxilaisen metodin, mutta tähdäten toisiin johtopäätöksiin. Hartsock lähtee kehittämään työläisen näkökulmaa, jonka epistemologinen perusta olisi tuotannossa eikä vaihdossa; vaihtoon perustuvat vallan teoriat lähtevät hallitsevan luokan näkökulmasta ja ovat osittaisia ja perverssejä. Kun näin nähdään todellisuudentasojen dualisuus/dialektisuus, käy dominanssisuhteiden ymmärtäminen mahdolliseksi, ja selittyy miten vaihtosuhteista on tullut koko yhteiskunnan itseymmärryksen väline: miksi vaihtosuhteet nähdään prototyypisenä inhimillisen kanssakäymisen muotona. Koska vallitseva näkökulma vain osittain kuvaa työväenluokan elämänpiiriä, saa työväenluokan näkökulma emansipatorisen voiman: työväenluokka voi yleistämällä oman tilansa luoda luokattoman yhteiskunnan ja humanisoida tuotannon, Marxilaisesta vallan analyysistä etsitään eväitä sille, miten tavoittaa ei ainoastaan valankäytön luokaluonne vaan myös sen sukupuoleen sitoutuneisuus, samaa metodia käyttäen.

Jos siis käsitykset vallasta sisältävät oletuksia luokkasuhteista niin eikö myös sosiaalisten sukupuolten suhteista? Miten päästä pidemmälle kuin Marx?

Tavoitteeksi tulee sekä materialistisen että historiallisen teorian luominen naisten alisteisuudesta. Hartsock pyrkii osaltaan sen paljastavan ja sitä vastaavan epistemologisen lähtökohdan feministisen näkökulman kehittä-

telyyn. Miten nykykäsitykset vallasta ovat sukupuoleen sidotut? Miten eros (laajasti ihmisen suhde toiseen) on muovannut yhteiskuntaa ja miten valta ja eros ovat liittyneet toisiinsa? Hartsockin mukaan nykyisessä läntisessä maailmassa valtaan liittyvät maskuliinisuus ja dominaatio ja siihen sotkeutuu seksuaalisuus, väkivalta ja kuolema. Valtaan assosioituvat potenssiviriliteetti ja miehisyys, samoin kuin käsitykseen seksuaalisuudesta liittyy vihamielisyys ja dominanssi. Stolleria seuraten Hartsock liittää tämän mieheksi ja naiseksi sosiaalistumiseen ja siihen liittyvään traumaattisuuteen joka kielteisessä miehisessä muodossa kääntyy yhteisön tasolla kilpailun, alistamisen ja väkivallan muodoiksi.

Joskin vallan sukupuoleen sitoutuneisuus nykyisin näkyy lähinnä yksityisen sfäärin sisällä, on suhde ollut hyvinkin eksplisiittinen antiikin Kreikan poliittisessa filosofiassa, joka käsitteli täysin miehistä poliittista yhteisöä ja joka oli mahdollinen vain yhdessä toisen, välttämättömyyden ja epätasa-arvon maailman kanssa. Hartsock analysoi miesyhteisön synnyttämiä ihanteita ja niiden yhteisöllistä dynamiikkaa.

Toisaalta hän kuvaa naispuolisten valtateoreetikkojen käsityksiä vallasta. Hannah Arendt, Dorothy Emmet (Mary Parker Follett), Hanna Pitkin ja feministeistä Berenice Carroll ovatkin pyrkineet selvästi toisenlaisiin valtakäsitteisiin kuin aikaisemmin käsitellyt teoreetikot. Heidän lähtökohtanaan ei ole ollut valta yli muiden vaan valta on käsitetty kompetenssiksi, kapasiteetiksi ja energiaksi, — jopa niin että Arendtille valta ei ole yksilön vaan yhteisön omattavissa. Nämä naiset näyttävät muodostavan melko yhtenäisen teoreettisen perinteen tässä suhteessa, vaikka muuten ovatkin hyvin erilaisia, kun taas harvat miehet ovat kirjoittaneet samoin. Onko siis sukupuoli maailmankuvaa strukturoiva tekijä?

Jos on niin, myös sillä on epistemologisia seurauksia. Millainen sitten on feministinen näkökulma? Lähtökohdaksi Hartsock asettaa seksuaalisen työnjaon. Naisten työ jokaisessa yhteiskunnassa eroaa systemaattisesti miesten tekemästä. Mutta kyse ei ole pelkästään sosiaalisesta työnjaosta ja naisten työn ominaislaadusta, eikä vain naisten välittömästä biologisesta reproduktiotehtävistä, vaan myös Hartsockin »empiirisenä hypoteesina» käsittelemästä primäärisestä individuaatiokehityksestä ja subjekti-objekti/minä-ei-minä — suhteista, joiden vaikeutena naisilla ovat sekavat, miehillä rigidit minuuden rajat. Tästä vaikeudesta miehinen ego kehittää abstraktin maskuliinisuuden ihanteen, joka toistuu yhteiskunnan hierarkisissa ja dualistisissa instituutioissa. Dualismista tulee falloksen yhteiskunnan luonneominaisuus ja abstraktin maskuliinisuuden ihanne johtaa duaalin pehmeän puolen arvon alennukseen ja sen kautta ihmisen suhde toiseen tulee vihamieliseksi, objektivoivaksi ja instrumentaaliseksi. Naisnäkökulman ominaisehdoksi tulee dualismin ylittäminen. Hartsockin käsittelemät

naisteoreetikot kuvaavat jo enemmän kuin pelkästään instrumentaalista yhteisöä. Hartsockin oma käsitys tulevaisuuden teorian kehittelyn teistä korostaa seksuaalisuuden ei poissulkemista vaan hyväksymistä ihmisyhteisön muovaamisessa. Hän pyrkii ylittämään sex/gender-jaottelun, kun sekin ilmentää dualistista käsitystä biologisen ja yhteiskunnallisen suhteesta. Kannan edellytyksenä on ehkä kuitenkin se että pahimmista käsityksistä naisten alistetun aseman »luonnollisuudesta» on irtaututtu.

Dualismin ja markkinamalli-lähtökohdan kieltäminen johtaa Hartsockin lopuksi kritisoimaan Levi-Strausin, de Beauvoirin ja Rubinin teorioita, jotka ovat saavuttaneet suosiota feministien keskuudessa. Kun näinkin monet saavat Hartsockin tuomion, olisi dualistisen ja dialektisen eron tarkentaminen ehkä ollut hyväksi.

Hartsock on sitonut työnsä marxismiin ja feminismiin rajaa käyvään keskustelutraditioon, mihin voi suhtautua eri tavoin. On hyvä että tekijän omat lähtökohdat tulevat selvästi ilmaistuksi. Ja tähän käykin näin laajassa monografiassa, — alalla jolla useammin julkaistaan antologioita. Mutta selvästi tuoreemmat ajatukset ovat kirjan loppupuolella, feministisen näkökulman kehittälyssä, johon päästään vasta mutkan kautta. Ja josta tietenkin on hyvä jatkaa.

Tämä on sisällöllisesti hyvin rikas kirja, joka on selkeästi rakennettu. Sen parissa voi hyvinkin reflektoida itse kukin omaa työtään. Myös ns. henkilökohtaisella tasolla saattaa kirja antaa virikkeitä ajatteluun. Lue jos uskallat!

MARJA KERÄNEN